

§ 240

Sosialidemokraattisen valtuustoryhmän aloite nuorten hyvinvointi- palvelujen turvaamisesta

HEL 2023-003754 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginvaltuusto katsoi aloitteen loppuun käsitellyksi.

Esittelijä

Kaupunginhallitus

Lisätiedot

Jan Ihatsu, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36276
jan.ihatsu(a)hel.fi

Liitteet

1 Sosiaalidemokraattisen valtuustoryhmän ryhmäaloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Sosialidemokraattinen valtuustoryhmä esittää aloitteessaan, että kaupunki vahvistaa lasten ja nuorten hyvinvointia seuraavin keinoin:

- Suomen harrastamisen mallin yhdenvertaista toteutumista vahvistetaan etsivän harrastustoiminnan laajentamisella.
- Vahvistetaan ja lisätään resursseja opiskeluhooltoon sekä kouluterveydenhuoltoon ja varmistetaan laajojen terveystarkastusten toteutuminen.
- Lisätään ja vahvistetaan Mieppi-palveluita sekä opiskeluterveydenhuollon palveluiden saavutettavuutta.
- Päihteillä oireilevien lasten ja nuorten palveluiden, kuten nuorisoasemien saavutettavuus ja vaikuttavuus varmistetaan yhdessä.
- Kaikilla lapsia ja nuoria työssään kohtaavilla ammattilaisilla tulee olla osaamista ottaa päihteiden käyttö ja mielenterveys puheeksi lapsen, nuoren ja läheisten kanssa.
- Palvelujen tulee jalkautua paremmin sinne missä lapsen ja nuoret viettävät aikaa, kuten esimerkiksi koululle tai kadulle.

- Toimialojen rajoja ylittäviä moniammatillisia työpareja vahvistetaan ja prosesseja tehostetaan vastuita ja tietoja jakamalla.
- Nuorten mielenterveys- ja päihdehäiriöiden hoidosta vastaavien so- te-palvelujen, kunnan järjestämien ja kolmannen sektorin tuottamien nuoria tukevien palvelujen tulee muodostaa yhtenäinen toimintako- konaisuus, jossa yhteistyö on mahdollista lasten ja nuorten edun mukaisesti. Jonot mielenterveyspalveluihin on purettava.
- Kehitetään ja vahvistetaan Helsingin Toivo-tiimin työtä, jossa kes- kiössä on auttaa niitä lapsia ja nuoria, jotka oireilevat rikoksilla, vä- kivallalla tai päihteillä. Näin ehkäistään lasten ja nuorten tilanteen heikkenemistä entisestään. Niin ikään rikoksilla oireileville nuorille tarjottavaan Ankkuri-toimintaan tulee osoittaa lisää resursseja.

Aloitteessa esitettyihin toimenpiteisiin on koottu vastaukset otsikoittain. Toimenpiteiden yksityiskohtaisempi kuvaus käy ilmi päätöshistoriasta.

Harrastustoiminnan vahvistaminen ja laajentaminen

Kaupunginhallitus kiinnitti huomiota siihen, että Nuorisoasemalla ja psykiatrisella erikoissairaanhoidolla ei ole julkisesti saatavilla olevaa omavalvontasuunnitelmaa. Omavalvontasuunnitelman luominen on tärkeää läpinäkyvyyden lisäämiseksi psykiatrisessa hoitojärjestelmäs- sä. Erityisen tärkeää on varmistaa, että asiakkaille on saatavilla riittä- västi tietoa oikeudestaan saada terveystalvueluita lakisääteisissä mää- räajoissa. On palveluiden käyttäjien kannalta tärkeää, että epäkohdista ilmoittaminen on tehty helpoksi, ja tietoa menettelytavoista saa myös henkilökunnalta.

Helsingissä on käytössä nuorisolain (1285/2016) mukainen harrastami- sen Suomen malli. Harrastamisen Suomen mallissa Helsingissä ovat mukana kaikki Helsingin kaupungin alueella olevat ala-, ylä- ja yhte- näiskoulut, niin kaupungin omat kuin valtion koulut ja yksityiset sopi- muskoulutkin. Mallia käytetään myös Helsingissä sijaitsevilla erityis- kouluissa, jotka palvelevat laajemminkin pääkaupunkiseutua. Helsingissä panostetaan vahvasti harrastusten saavutettavuuteen ja yhden- vertaisuuteen. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala tekee tiivistä yh- teistyötä harrastamisen Suomen mallista vastaavan kulttuurin ja vapaa- ajan toimialan kanssa.

Kohderyhmänä Helsingissä ovat kaikki 3.–9.-luokkalaiset oppilaat. Kohderyhmä on suuri, lähes 44 000 oppilasta. Kohderyhmän oppilas- määrä on kasvanut viime kaudesta 304 oppilaalla. Suurin kasvu on yläkouluikäisissä, muun kielisissä ja erityisen tuen tarpeen oppilaissa. Säännöllisissä viikoittaisissa harrastuksissa on mukana 6 225 oppilasta ja viikoittain on harrastuksia 652 tuntia. Tärkeä saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden edistämisen menetelmä on Helsingin kolmen korin

malli, jossa jokaiselle koululle tarjotaan kolmen harrastuskorin harrastuksia, kulttuurisia, liikunnallisia sekä digitaalisia ja muita harrastuksia. Näin varmistetaan, että lasten ja nuorten toiveisiin pystytään vastaamaan laajalla kirjolla harrastuksia.

Etsivän harrastustoiminnan hanke aloitti Helsingissä elokuussa 2022. Hanke kestää vuoden 2023 loppuun asti. Hankkeen tavoitteena on ohjata harrastamattomia nuoria harrastuksiin, kuulla nuorten omia ajatuksia harrastamattomuudesta sekä mallintaa ja levittää hyviä käytäntöjä olemassa olevien toimijoiden hyödynnettäväksi. Hankkeen kolme nuorisohjaajaa ovat jalkautuneet 22 koululle löytämään ja ohjaamaan nuoria niin harrastamisen Suomen mallin, nuorisopalveluiden kuin kolmannen sektorinkin järjestämiin harrastuksiin. Harrastamattomia nuoria on tavoitettu lisäksi mm. koulujen, vanhempien, sosiaalityön ja mahanmuuttoyksikön kautta. Harrastusohjausta hankkeessa on annettu huhtikuun loppuun mennessä noin 250 kertaa

Opiskelu- ja kouluterveydenhuollon vahvistaminen ja saavutettavuuden lisääminen

Helsinki panostaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen turvaamiseen ja terveystarkastusten peittävyysparantamiseen. Vuosien 2022–2023 aikana kouluterveydenhoitajien resursseja on vahvistettu yhteensä 21 uudella vakanssilla. Kouluterveydenhoitajien työn tueksi on rekrytoitu vuoden 2024 loppuun saakka lähihoitajia tekemään välillisiä työtehtäviä. Tämä vapauttaa terveydenhoitajien työaikaa lakisääteisiin tehtäviin. Lisäksi kouluterveydenhoitajien sijaistustarpeisiin kokeillaan varahenkilöjärjestelmää korvaamaan lyhyitäkin poissaoloja. Toimenpiteillä tavoitellaan entistä sujuvampaa pääsyä terveydenhoitajan vastaanotolle, avoimien vastaanottoaikojen lisäämistä ja aikaa lasten ja nuorten kohtaamiseen.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan palvelut järjestetään valtion myöntämällä rahoituksella. Opiskeluterveydenhuollon resursointia vahvistettiin vuonna 2022 yhteensä 19 vakanssilla. Psykologien lisävakanseja tulee perusopetukseen viisi ja toiselle asteelle kahdeksan 1.8.2023 alkaen. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkäripalvelujen saatavuuden parantamiseksi käynnissä on useita kehittämistoimenpiteitä. Palvelujen turvaamisen tukena käytetään ostopalveluja ja palveluseleitä.

Opiskeluterveydenhuollossa erityistä huomiota kiinnitetään opiskelijoiden psyykkisen terveyden edistämiseen, erityisen tuen tarpeen tunnistamiseen sekä opiskelu- ja toimintakyvyn ylläpitämiseen. Yhteisöllisen hyvinvoinnin edistämiseksi toisen asteen oppilaitoksissa järjestetään Hyvinvointikahvila-toimintaa osana opiskeluhuoltoa. Opiskelijoita tavoitetaan myös sosiaalisen median kautta. Opiskeluterveydenhuollon pal-

veluja tarjotaan kesällä keskitettynä vastaanottoimintana sekä jalkautuvassa Kesäterkkari-toiminnassa.

Toisella asteella on toiminut reilun vuoden ajan pilotti, jossa liikunta-alan ammattilaiset, liikuntacoachit, ovat jalkautuneet osaksi toisen asteen oppilaitosten yhteisöllistä opiskeluhoitoa. Samalla on kehitetty yksilökohtaisen opiskeluhoitoon työskentelymallia, jossa opiskeluhoitoon ammattilaisen palveluiden tueksi opiskelijalle rakennetaan liikuntacoachin tukiprosessi. Erityisesti maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden tukemista liikkumiseen on korostettu. Liikuntacoach-toiminnan tavoitteena on tukea opiskelijoiden ja koko oppilaitosyhteisön hyvinvointia liikkumisen keinoin.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla on vuosina 2021–2023 lisätty resursseja lasten, nuorten ja perheiden palveluihin ja kehitetty uusia palvelumuotoja tarpeisiin vastaamiseksi. Moni kehitetyistä palveluista toteutuu moniammatillisesti ja monialaisesti. Nuorten hyvinvointipalvelujen kokonaisuus sisältää sekä yleisiä että kohdennettuja perustason palveluja sekä korjaavia erityistason palveluja.

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen saavutettavuus ja vaikuttavuus, jonojen purku

Helsingin kaupunki on selkiyttänyt lasten ja nuorten mielenterveystyötä sekä kaupungin sisäisesti että HUS-yhtymän kanssa. Järjestötoimijat muodostavat kaupungin palveluja täydentävän toimintakokonaisuuden.

Lasten ja nuorten mielenterveyden palveluketjun toimenpiteiden tavoitteina ovat muun muassa vahvistaa koulujen ja oppilaitosten roolia mielenterveystarpeiden tunnistamisessa ja matalan kynnyksen hoidossa, lisätä näyttöön ja tutkimukseen perustuvien interventioiden käyttöä, jatkaa nepsy-palvelupolun kehittämistä, vahvistaa Helsingin omia perustason mielenterveys- ja päihdepalveluja lapsille ja nuorille sekä varmistaa erikoissairaanhoidon jalkautuva intensiivituiki ja -hoito lastensuojelun ja lasten- ja nuorisopsykiatrian yhteisille 10–18-vuotiaille asiakkaille.

Nuorten päihdepalvelujen saavutettavuutta vahvistetaan perustamalla uusi yksikkö nuorten päihdepalvelu Pysäkki Herttoniemeeseen vaikeasti päihdeillä oireilevien nuorten auttamiseksi. Yksikössä tarjotaan vastaanottoa ilman ajanvarausta päivittäin laajoilla aukioloilla mahdollistaen myös anonyymien asiain.

Digitaalisilla kanavilla ja palveluilla voidaan tavoittaa nuoria yhä laajemmin. Kehitteillä olevan sähköisen perhekeskuksen nuorten asiointikokonaisuus Helpperin avulla nuori voi etsiä omaan elämäntilanteeseensa sopivaa tietoa ja apua eri teemakokonaisuuksien alta. Mielenterveystalo.fi -sivustolla on nuorille suunnattua tietoa ja omahoito-

ohjelmia. Myös järjestöt tuottavat nuorille kohdennettuja verkossa toteutuvia palveluja. Terapiat etulinjaan -hankkeessa on kehitetty ja otettu käyttöön ohjattua omahoitoa sekä erilaisia lyhytinterventioita lapsille ja nuorille. Tavoitteena on kehittää perustasolla tarjottavia palveluja siten, että oikein kohdennettuja psykososiaalisia hoitoja on kaikkien saatavilla.

Matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja tarjoava Mieppi palvelee neljässä toimipisteessä yli 13-vuotiaita nuoria, joilla on esimerkiksi elämäntilanteeseen tai mielenterveyteen liittyviä huolia. Mieppiin ei tarvitse lähetettä, ja keskustelemaan voi hakeutua myös ilman ajanvarausta. Mieppi toimii näin matalan kynnyksen palveluna, jolla on myös ennaltaehkäisevä funktio. Mieppi-palvelu laajeni Pasilan yksikön avautuessa keväällä 2023. Pasilassa toimii myös maaliskuussa toimintansa aloittanut lyhytterapiayksikkö, joka palvelee yli 13-vuotiaita.

Vuodesta 2022 lähtien yli 13-vuotiaiden on ollut mahdollista saada palveluseteli lyhytpsykoterapiaan. Nuorisotasemalle voi ohjata helsinkiläisen 13–23-vuotiaan nuoren, jolla on keskivaikeita ongelmia mielenterveyden kanssa. Syksyllä 2023 avataan nuorille uusi päihde- ja riippuvuusongelmiin erikoistunut yksikkö nuorten päihdepalvelu Pysäkki.

Palvelujen jalkautuminen

Nuorisotyö jalkautuu Helsingissä niin kouluille, tapahtumiin, kadulle kuin muihinkin julkisiin tiloihin, joissa nuoret eri puolilla Helsinkiä viettävät aikaa. Jalkautuvan työn tavoitteena on saada luottamuksellinen kontakti kaupunkitilassa aikaansa viettäviin nuoriin ja nuoriin aikuisiin, olla läsnä nuorten keskuudessa, tukea, neuvoa ja palveluohjata nuoria heidän elämäänsä liittyvien haasteiden kanssa sekä kartoittaa erilaisia nuorten elämään liittyviä ilmiöitä. Työssä ammattilaisten tukea viedään sinne, missä sitä ei muuten välttämättä ole tarjolla. Jalkautumista tehdään niin paikallisesti asuinalueilla kuin keskitetysti koko Helsingissä ja PK-seudulla. Työtä tehdään ja kehitetään yhdessä eri toimijoiden, kuten järjestöjen ja seurakuntien jalkautuvan työn, muiden kuntien nuorisotoimien, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen jalkautuvan työn kanssa.

Etsivä nuorisotyö on tiivis osa nuorten ja nuorten aikuisten palveluverkoston. Nuorisopalveluihin on myös lisätty henkilöstöresursseja toisen asteen opiskelijoiden tueksi. Ohjaamossa aloitti vuonna 2022 neljä oppivelvollisuusohjaajaa, jotka tukevat oppivelvollisuusiässä olevia nuoria, joilla on haasteita pysyä opinnoissa.

Osana lapsiperheiden palvelutarpeen arvioinnin tiimejä tehdään lasten etsivää työtä, jonka kohderyhmänä ovat erityisesti tuen tarpeessa olevat varhaisnuoret. Syksyllä 2023 käynnistyy maahanmuuttajataustaisil-

le lastensuojelun asiakkaana oleville 10–17-vuotiaille nuorille kohdennettua jalkautuvaa tukea Itä- ja Pohjois-Helsingissä. Työryhmään kuuluu lastensuojelun, aikuissosiaalityön ja Nuorisoseuran ammattilaisia.

Kouluvalmentajatoiminta on vakinaistettu Helsingin kaupungilla. 25 kouluvalmentajaa aloitti 1.8.2023 alkaen vakinaisessa tehtävässä. Tällä toimenpiteellä halutaan vahvistaa lasten ja nuorten hyvinvointia ja palveluiden jalkautumista sinne, missä lapset ja nuoret viettävät aikaa.

Kaupunkiyhteinen toiminta

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan yhteistyössä mietitään keinoja psykologien saatavuuden parantamiseen. Helsingissä toimialojen yhteiseksi malliksi lasten ja nuorten hyvinvoinnin kartoittamiseen on valittu Common Approach (CA) -toimintamalli. Mallin avulla voidaan ennakoivasti tunnistaa lasten ja nuorten voimavaroja ja mahdollista tuen tarvetta hyvinvoinnin eri osa-alueilta. Henkilöstön osaamista CA-mallin käyttöön vahvistetaan säännöllisillä koulutuksilla.

Kaupunkiyhteisessä Lapsiystävällinen kunta -työssä edistetään lasten ja nuorten osallisuutta arjessa ja vahvistetaan lapsivaikutusten ennakkoarviointia päätösvalmistelussa.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan yhteistyössä on luotu lasten, nuorten ja perheiden matalan kynnyksen palvelumalli. Kyseessä on toimintamalli ja työväline tukemaan varhaisen vaiheen palvelutarpeiden tunnistamista peruskouluissa sekä tukemaan koulun sisällä tehtävää moniammatillista työtä ja verkostotyötä yli toimialarajojen. Yhteistyöllä on vahvistettu koulun roolia mielenterveyden edistämisen asioissa sekä huomioitu miten hyvin tehty opettajan työ on myös mielenterveyttä edistävää.

Toivo-tiimi ja Ankkuri-toiminta

Sosiaali- ja kriisipäivystyksen alla toimivan nuorten rikosasiat ja oikeusedustus -tiimin sekä poliisilaitoksella toimivan moniammatillisen Ankkuri-tiimin toimintaa tarkastellaan parhaillaan kokonaisuutena muun muassa yhteistyön, toimintatapojen ja resurssien osalta. Ankkuri-tiimissä työskentelee poliisien lisäksi sosiaalityöntekijöitä ja psykiatri-nen sairaanhoitaja. Ankkuriryhmän tavoitteena on esimerkiksi lapsen tai nuoren rikoskierteen katkaisu, lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisy sekä asiakkaiden ohjaaminen tarvittavan tuen piiriin.

Lastensuojelun Toivo-palvelut on suunnattu vakavasti päihteillä tai rikoksilla oireileville nuorille. Toivo-tiimin työskentely on jalkautuvaa ja pitkäjänteistä työtä nuoren ja hänen lähiverkostonsa kanssa. Toivo-

toimintaa ollaan laajentamassa portaittain kahdella sosiaalityön tiimillä vuodesta 2023 lähtien.

Nuorisopalveluissa aloitettiin vuonna 2022 valtionavustuksella kaksi-vuotinen Nuorten väkivallan ehkäisyhanke. Hankkeessa on tarkoituksena kokeilla ja jatkokehittää toimintamalleja ja työtapoja nuorten väkivaltaisen käytöksen ennalta ehkäisemiseksi sekä oireilevien nuorten auttamiseksi nuorisotyön ja Ankkuritoiminnan keinoin.

Toimivalta

Asiasta on saatu sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunnan, kasvatus- ja koulutuslautakunnan sekä kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan lausunnot. Esitetty vastaus on lausuntojen mukainen.

Hallintosäännön 30 luvun 12 §:n 2 momentin mukaan kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi aloitteen, jonka on allekirjoittanut enemmän kuin puolet valtuustoryhmän jäsenistä ja joka on otsikoitu ryhmäaloitteeksi.

Esittelijä

Kaupunginhallitus

Lisätiedot

Jan Ihatsu, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36276
jan.ihatsu(a)hel.fi

Liitteet

1 Sosiaalidemokraattisen valtuustoryhmän ryhmäaloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 25.09.2023 § 566

HEL 2023-003754 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto katsoo aloitteen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

25.09.2023 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

11.10.2023

Vastaehdotus:

Elisa Gebhard: Kaupunginhallitus kiinnitti huomiota siihen, että Nuori-soasemalla ja psykiatrisella erikoissairaanhoidolla ei ole julkisesti saatavilla olevaa omavalvontasuunnitelmaa. Omavalvontasuunnitelman luominen on tärkeää läpinäkyvyyden lisäämiseksi psykiatrisessa hoitojärjestelmässä. Erityisen tärkeää on varmistaa, että asiakkaille on saatavilla riittävästi tietoa oikeudestaan saada terveystalvueluita lakisääteississä määrääjoissa. On palveluiden käyttäjien kannalta tärkeää, että epäkohdista ilmoittaminen on tehty helpoksi, ja tietoa menettelytavoista saa myös henkilökunnalta.

Kannattaja: Minja Koskela

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti hyväksyä Elisa Gebhardin vastaehdotuksen mukaan muutetun ehdotuksen.

18.09.2023 Pöydälle

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Jan Ihatsu, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36276
jan.ihatsu(a)hel.fi

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta 15.08.2023 § 131

HEL 2023-003754 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle sosiaalidemokraattisen valtuustoryhmän ryhmäaloitteesta seuraavan lausunnon:

”Ryhmäaloitteessa sosiaalidemokraattinen valtuustoryhmä esittää useita toimenpiteitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistamiseksi ja nostamiseksi keskiöön, muun muassa Mieppi palveluiden ja opiskeluterveydenhuollon palveluiden saavutettavuuden lisäämistä ja vahvistamista sekä päihteillä oireilevien lasten ja nuorten palveluiden, kuten nuori-soasemien, saavutettavuuden ja vaikuttavuuden varmistamista. Esitetyt toimenpiteet löytyvät liitteenä olevasta aloitteesta.

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta toteaa, että nuorten hyvinvointipalvelujen kokonaisuus sisältää sekä universaaleja että kohdennettuja perustason palveluja sekä korjaavia erityistason palveluja. Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta katsoo, että lasten ja nuorten hyvinvoin-

nin edistämiseksi ja raskaampien palvelutarpeiden vähentämiseksi tulee pitkäjänteisesti panostaa ennaltaehkäiseviin ja perustason palveluihin.

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta katsoo, että aloitteessa esitettyihin toimenpiteisiin pyritään vastaamaan jo nykyisillä kehittämistoimenpiteillä. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla on vuosina 2021–2023 lisätty resursseja lasten, nuorten ja perheiden palveluihin ja kehitetty uusia palvelumuotoja tarpeisiin vastaamiseksi. Moni kehitetyistä palveluista toteutuu moniammatillisesti ja monialaisesti. Lasten ja nuorten mielenterveyden palveluketjuehittämissä tavoitteena on varmistaa, että lapset ja nuoret saavat tarpeidensa mukaiset ja laadukkaat mielenterveyden palvelut oikea-aikaisesti, sujuvina ja yhteen sovitettuina kokonaisuuksina.

Lasten ja nuorten hyvinvointia edistetään myös kaupunkitasoisesti. Toimialayhteisessä Lapsiystävällinen kunta -työssä edistetään lasten ja nuorten osallisuutta arjessa ja vahvistetaan lapsivaikutusten ennakkoarviointia päätösvalmistelussa. Henkilöstön osaamista vahvistetaan lapsen oikeuksiin liittyvällä koulutuksella. Bloomberg-Harvard City Collaboration -ohjelmassa kehittämistavoitteena on lasten ja nuorten turvallisuuden kokemuksen parantaminen. Hankkeessa pyritään löytämään toimintamalleja ennaltaehkäisevään työhön sekä ratkaisuja ongelmiin puuttumiseksi eri toimijoiden kesken.

Järjestötoimijat muodostavat kaupungin palveluja täydentävän toimintakokonaisuuden. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla aie- ja yhteistyösopimuksia solmitaan järjestöjen kanssa vuosittain, ja yhteistyötä edistetään molemminpuolisen palveluohjauksen lisäksi erilaisissa verkostoissa. Järjestöjen tukeminen jatkossakin järjestöavustuksilla on tärkeää ennaltaehkäisevään ja varhaisen vaiheen tuen toteuttamiseksi. Keskeisiä yhteistyökumppaneita nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi ovat muun muassa HelsinkiMissio, Aseman Lapset ry, SPR:n Nuorten turvatalo, Loisto Settlementti, Icehearts sekä Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen vahvistaminen

Helsinki panostaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen turvaamiseen ja terveystarkastusten peittävyden parantamiseen. Tavoitteena on varmistaa entistä sujuvampi pääsy terveydenhoitajien vastaanottoille lisäämällä avoimia vastaanottoaikoja ja aikaa lasten ja nuorten kohtaamiseen.

Vuosien 2022–2023 aikana kouluterveydenhoitajien resursseja on vahvistettu yhteensä 21 uudella vakanssilla. Kouluterveydenhoitajien työn tueksi on rekrytoitu vuoden 2024 loppuun saakka lähihoitajia tekemään

välillisiä työtehtäviä. Tämä vapauttaa terveydenhoitajien työaikaa lakisääteisiin tehtäviin. Lisäksi kouluterveydenhoitajien sijaistustarpeisiin kokeillaan varahenkilöjärjestelmää korvaamaan lyhyitäkin poissaoloja. Opiskeluterveydenhuollon resursointia vahvistettiin vuonna 2022 yhteensä 19 vakanssilla. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkäripalvelujen saatavuuden parantamiseksi käynnissä on useita kehittämistoimenpiteitä. Palvelujen turvaamisen tukena käytetään ostopalveluja ja palveluseteleitä.

Syksystä 2023 alkaen kouluterveydenhuollon ehkäisevässä työssä painotetaan Mieli ry:n mielenterveyden käden mukaisia sisältöjä. Opiskeluterveydenhuollossa erityistä huomiota kiinnitetään opiskelijoiden psyykkisen terveyden edistämiseen, erityisen tuen tarpeen tunnistamiseen sekä opiskelu- ja toimintakyvyn ylläpitämiseen. Yhteisöllisen hyvinvoinnin edistämiseksi toisen asteen oppilaitoksissa järjestetään Hyvinvointikahvila-toimintaa osana opiskeluhoitoa. Opiskelijoita tavoitetaan myös sosiaalisen median kautta. Opiskeluterveydenhuollon palveluja tarjotaan kesällä keskitettynä vastaanotto toimintana sekä jalkautuvassa Kesäterkkäri-toiminnassa.

Lapsia ja lapsiperheitä tukevia palveluja

Lapsiperheiden sosiaali neuvonta tarjoaa matalan kynnyksen neuvontaa ja palveluohjausta 0–16-vuotiaiden lasten vanhemmille ja perheille ja vastaa keskitetysti palvelutarpeen arvioinnista lapsiperheiden sosiaalipalveluihin silloin, kun ei ole syytä arvioida lapsen erityisen tuen tai lastensuojelun tarvetta.

Lapsiperheiden sosiaaliohjaus tarjoaa vanhemmuuden tukea ja varhaisen tuen sosiaaliohjausta kouluikäisten lasten perheille. Palveluun ohjautumista on vahvistettu kehittämällä yhteistyötä koulun toimijoiden kanssa sekä tiedottamalla vanhempia. Vuoden 2021 alusta lapsiperheiden sosiaaliohjaus on toteuttanut neuropsykiatrista valmennusta lasten erityisvastaanoitoilta ja perhekeskusten neuropsykologeilta ohjautuville asiakkaille. Toimintaa vahvistetaan, ja syksyn 2023 aikana rekrytoidaan viisi uutta sosiaaliohjaajaa toteuttamaan palvelua.

Maahan muuttaneiden erityispalveluissa edistetään yksilö- ja perhekohdasta kotoutumista traumatietoisella työotteella. Vanhempana Suomessa -ryhmätoiminnassa tarjotaan ulkomailta syntyneille vanhemmille psykoedukatiivista vanhemmuuden tukea esimerkiksi lasten kasvatukseen ja päihteiden käyttöön liittyen. Maahan muuttaneiden parissa tehtävässä työssä keskeinen kolmannen sektorin yhteistyötoimija on esimerkiksi Yhteiset lapsemme ry:n Lähialueet tutuksi -hanke. Alaikäisenä Suomeen yksin tulleille tarjotaan moniammatilliset palvelut, jotka jatkuvat aikuistumisen tuen palveluina 18–25-vuotiaana.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla on kehitetty erilaisia jalkautuvia ja monialaisia palveluja eri asiakasryhmien tavoittamiseksi. Osana lapsiperheiden palvelutarpeen arvioinnin tiimejä tehdään lasten etsivää työtä, jonka kohderyhmänä ovat erityisesti tuen tarpeessa olevat varhaisnuoret. Syksyllä 2023 käynnistyy maahanmuuttajataustaisille lastensuojelun asiakkaana oleville 10–17-vuotiaille nuorille kohdennettua jalkautuvaa tukea Itä- ja Pohjois-Helsingissä. Työryhmään kuuluu lastensuojelun, aikuissosiaalityön ja Nuorisoaseman ammattilaisia.

Lasten ja nuorten hyvän mielenterveyden tukeminen sosiaali- ja terveyspalveluissa

Lasten ja nuorten mielenterveyden palveluketjun toimenpiteiden tavoitteina on muun muassa vahvistaa koulujen ja oppilaitosten roolia mielenterveystarpeiden tunnistamisessa ja matalan kynnyksen hoidossa, lisätä näyttöön ja tutkimukseen perustuvien interventioiden käyttöä, jatkaa nepsy-palvelupolun kehittämistä, vahvistaa Helsingin omia perustason mielenterveys- ja päihdepalveluja lapsille ja nuorille sekä varmistaa erikoissairaanhoidon jalkautuva intensiivituiki ja -hoito lastensuojelun ja lasten- ja nuorisopsykiatrian yhteisille 10–18-vuotiaille asiakkaille.

Lasten ja nuorten varhaisten palvelutarpeiden tunnistamiseksi on yhdessä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa kehitetty lasten, nuorten ja perheiden matalan kynnyksen palvelumalli. Kyseessä on toimintamalli ja työväline tukemaan varhaisen vaiheen palvelutarpeiden tunnistamista peruskouluissa sekä tukemaan koulun sisällä tehtävää moniammatillista työtä ja verkostotyötä yli toimialarajojen.

Hyvinvointia yhdessä -malli (engl. Common approach) on voimavara-keskeinen malli lasten ja nuorten kohtaamiseen sekä vahvuuksien ja tarpeiden kartoittamiseen hyvinvoinnin eri osa-alueilta. Malliin on koulutettu useita eri ammattiryhmiä eri toimialoilla. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan tavoitteena on kouluttaa 70 prosenttia lasten ja nuorten peruspalvelujen ja varhaisen tuen palvelujen henkilöstöstä mallin käyttöön. Mallin käyttö tukee ammattilaisia myös mielenterveyteen ja päihteiden käyttöön liittyvien asioiden puheeksi ottamisessa.

Digitaalisilla kanavilla ja palveluilla voidaan tavoittaa nuoria yhä laajemmin. Kehitteillä olevan sähköisen perhekeskuksen nuorten asiointikokonaisuus Helpperin avulla nuori voi etsiä omaan elämäntilanteeseensa sopivaa tietoa ja apua eri teemakokonaisuuksien alta. Mielenterveystalo.fi -sivustolla on nuorille suunnattua tietoa ja omahoito-ohjelmia. Myös järjestöt tuottavat nuorille kohdennettuja verkossa toteutuvia palveluja. Nuorille kohdennettua chat-palvelua tarjoaa esimerkiksi Mieli ry.

Terapiat etulinjaan -hankkeessa on kehitetty ja otettu käyttöön ohjattua omahoitoa sekä erilaisia lyhytinterventioita lapsille ja nuorille. Tavoitteena on kehittää perustasolla tarjottavia palveluja siten, että oikein kohdennettuja psykososiaalisia hoitoja on kaikkien saatavilla.

Matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja tarjoava Mieppi palvelee neljässä toimipisteessä yli 13-vuotiaita nuoria, joilla on esimerkiksi elämäntilanteeseen tai mielenterveyteen liittyviä huolia. Mieppiin ei tarvitse lähetettä, ja keskustelemaan voi hakeutua myös ilman ajanvarausta. Mieppi toimii näin matalan kynnyksen palveluna, jolla on myös ennaltaehkäisevä funktio. Mieppi-palvelu laajeni Pasilan yksikön avautuessa keväällä 2023. Pasilassa toimii myös maaliskuussa toimintansa aloittanut lyhytterapiayksikkö, joka palvelee yli 13-vuotiaita. Vuodesta 2022 lähtien yli 13-vuotiaiden on ollut mahdollista saada palveluseteli lyhytpsykoterapiaan. Nuorisotasemalle voi ohjata helsinkiläisen 13–23-vuotiaan nuoren, jolla on keskivaikeita ongelmia mielenterveyden kanssa. Syksyllä 2023 avataan nuorille uusi päihde- ja riippuvuusongelmiin erikoistunut yksikkö nuorten päihdepalvelu Pysäkki.

Vuonna 2021 toimintansa aloittanut lasten erityisvastaanotto on helpottanut alle 13-vuotiaiden lasten ja varhaisnuorten hoitoon pääsyä. Lasten erityisvastaanotolla tarjotaan lastenpsykiatrista ja lastenneurologista konsultaatiotukea, diagnostiikkaa, hoidollisia interventioita ja kuntoutuksen suunnittelua yhteistyössä varhaisen tuen sosiaali- ja terveyspalvelujen kanssa. Palvelu on suunnattu lapsille, joilla on neuropsykiatrisia haasteita, tunne-elämän oireita tai kehityksen poikkeavuutta, eivätkä perustason interventiot ole riittäviä. Vuonna 2022 toimintansa aloittanut lastentautien vastaanotto puolestaan tarjoaa diagnostiikkaa ja hoitoa alle 16-vuotiaiden somaattisissa asioissa tukien perusterveydenhuollon toimijoita.

HEHKU on lastensuojelun tehostetun perhetyön tai sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön sekä erikoissairaanhoidon palvelut integroiva toimintamalli. HEHKUn kohderyhmänä ovat lastensuojelun tai perhesosiaaliryhmien sekä lasten- tai nuorisopsykiatrisen yhteisasiakkaina olevat 10–17-vuotiaat, jotka ovat vaarassa pudota tai pudonneet tarvitsemastaan erikoissairaanhoidosta ja joille lastensuojelun tai perhesosiaaliryhmien palvelut yksinomaan ovat riittämättömiä.

Päihdeillä ja rikoksilla oireilevien nuorten palvelujen vahvistaminen

Nuorten päihdepalvelujen saavutettavuutta vahvistetaan perustamalla uusi yksikkö nuorten päihdepalvelu Pysäkki Herttoniemeeseen vaikeasti päihdeillä oireilevien nuorten auttamiseksi. Yksikössä tarjotaan vastaanottoa ilman ajanvarausta päivittäin laajoilla aukioloilla mahdollistaen myös anonyymien asiain. Ammatillisilla on mahdollisuus jalkautua

nuorten elinympäristöihin. Pysäkissä on osaamista käsitellä mielenterveyden kysymyksiä ja tarvittaessa konsultoidaan psykiatriapalveluja. Ohjauksikäytänteitä kehitetään poliisin, kolmannen sektorin, lastensuojelun ja jälkihuollon kanssa, jotka tavoittavat omissa palveluissaan päih-teitä käyttäviä nuoria. Tukikohta ry:n kanssa on solmittu yhteistyösopi-mus vuosille 2023–2025 Stea-rahoitteisessa hankkeessa, jossa päih-teitä käyttävien helsinkiläisten nuorten arjen hyvinvointia vahvistetaan kohtaamispaikkatoiminnalla.

Sosiaali- ja kriisipäivystys auttaa sosiaalihuollon kriisitilanteissa lähinnä iltaisin ja viikonloppuisin. Sosiaali- ja kriisipäivystyksen alla toimivien nuorten rikos- ja oikeusedustus -yksikön sekä poliisilaitoksella toimivan moniammatillisen Ankkuri-tiimin toimintaa tarkastellaan parhaillaan ko-konaisuutena muun muassa yhteistyön, toimintatapojen ja resurssien osalta. Ankkuri-tiimissä työskentelee poliisien lisäksi sosiaalityöntekijöi-tä ja psykiatrinen sairaanhoitaja. Ankkuriryhmän tavoitteena on esimer-kiksi lapsen tai nuoren rikoskierteen katkaisu, lähisuhdeväkivallan en-naltaehkäisy sekä asiakkaiden ohjaaminen tarvittavan tuen piiriin.

Lastensuojelun Toivo-palvelut on suunnattu vakavasti päihteillä tai ri-koksilla oireileville nuorille. Toivo-tiimin työskentely on jalkautuvaa ja kiinnipitävää työtä nuoren ja hänen lähiverkostonsa kanssa. Työryh-mässä käytetään näyttöön ja tietoon perustuvia hoitomenetelmiä, ja tehdään tiivistä yhteistyötä poliisin, Nuorisoaseman ja nuorten päihde-palvelu Pysäkin kanssa yhteisten asiakasnuorten auttamiseksi ja uu-sien yhteistyökäytänteiden kehittämiseksi. Myös Toivo-toimintaa ollaan laajentamassa portaittain kahdella sosiaalityön tiimillä vuodesta 2023 lähtien.

Aikuistuvien nuorten palvelut ja niiden kehittäminen

16–29-vuotiaiden aikuissosiaalityössä tavoitteena on lieventää asiak-kaan elämäntilanteen vaikeuksia ja vahvistaa tämän omia toimintaedel-lytyksiä ja osallisuutta. Vuosaaren 16–29-vuotiaden tiimiin kuuluva Oh-jaamo tarjoaa alle 30-vuotiaille maksutonta apua ja tukea muun muas-sa asumisen järjestämisessä sekä koulutukseen ja työelämään kiinnit-tymisessä. Ohjaamossa toimii sosiaalityöntekijä, joka on erikoistunut oppivelvollisuuden laajentamisen perusteella ohjattaviin nuoriin.

Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP) kohderyh-mänä ovat 18–29-vuotiaat työttömät helsinkiläiset, jotka tarvitsevat mo-nien eri palvelujen yhteensovittamista edetäkseen koulutukseen tai työhön. Asiakkain tulevilla nuorilla usein on mielenterveys- tai päih-deongelmia sekä erilaista kuntouksen tarvetta. Monialaisella työskente-lyllä varmistetaan, että nuori saa samasta pisteestä sosiaalialan palve-lut, työllisyyspalvelut ja Kelan työkykyneuvojan palvelut kiinnittyäkseen

työhön tai opiskeluun. Nuoren asiakkuus TYP:n nuorten tiimissä säilyy toisen lukukauden helmikuuhun asti, vaikka nuori ei enää olekaan työtön vaan opiskelija.

Lastensuojelun jälkihuoltoon siirtyville asiakkaille järjestetään terveys-tarkastukset. Jälkihuollon tukitoimina tarjotaan myös esimerkiksi tuettua asumista, tehostettua sosiaalihjausta, terveydenhoitajan palvelua ja ryhmätoimintaa. Jälkihuollon päättyessä varmistetaan tarpeenmukainen palvelujen jatko ja siirtymä muissa palveluissa. Jälkihuollon järjestämisstrategiaa ja sen yhteyksiä nuorten sosiaalityön järjestämiseen ollaan tarkastelemassa.

Vuonna 2022 aloitettiin kehittämistyö nuorten sosiaalityön, jälkihuollon ja opiskeluhuollon yhteistyönä kohdistuen haavoittuvassa asemassa oleviin nuoriin. Kehittämällä tavoitellaan toimivimpia palveluketjuja, jotta nuorten palvelujen saaminen ja ammattilaisten moniammatillinen yhteistyö paranee. Tavoitteena on, että myös nuoret saavat tietoa palveluista ja ovat mukana kehittämisessä. Kehittämistyötä tehdään yhteistyössä myös nuorisoneuvoston kanssa.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Ennaltaehkäisevät ja hyvinvointia ylläpitävät toimet vahvistavat ja tukevat lasten ja nuorten mielenterveyttä sekä hyvinvointia. Kun lapsia, nuoria ja perheitä tuetaan oikea-aikaisesti ja matalalla kynnyksellä, voidaan ennaltaehkäistä ongelmien kasaantumista ja kriisiytymistä sekä vähentää korjaavien palvelujen tarvetta. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala tarjoaa ja kehittää palveluja, jotka tukevat lasten ja nuorten turvallista kasvua ja kehitystä.”

Esittelijä

sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Monica Lindberg, vs. perhepalvelujen johtaja, puhelin: 310 58352
monica.lindberg(a)hel.fi

Leena Luhtasela, nuorten palvelujen ja aikuissosiaalityön johtaja, puhelin: 310 64489
leena.luhtasela(a)hel.fi

Saila Nummikoski, lastensuojelun johtaja, puhelin: 310 43439
saila.nummikoski(a)hel.fi

Pia Mäkeläinen, sosiaali- ja kriisipäivystyksen päällikkö, puhelin: 310 43816
pia.makelainen(a)hel.fi

Anna Nikula, johtava ylilääkäri, puhelin
anna.nikula(a)hel.fi

Aila Ronkanen, psykososiaalisen työn päällikkö, puhelin: 310 42970
aila.ronkanen(a)hel.fi

Laura Simoila, vs. ensilinjan palvelujen päällikkö, puhelin: 310 49931
laura.simoila(a)hel.fi

Marianne Neijonen, järjestökoordinaattori, puhelin: 310 29263

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

F193 2001 1800 2050 59

Alv.nro

F102012566

11.10.2023

marianne.neijonen(a)hel.fi
Terja Hannola, toiminnansuunnittelija, puhelin: 310 39043
terja.hannola(a)hel.fi

Kasvatus- ja koulutuslautakunta 13.06.2023 § 119

HEL 2023-003754 T 00 00 03

Lausunto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon SDP:n ryhmäaloitteeseen nuorten hyvinvointipalveluiden saatavuuden turvaamisesta.

Valtaosa suomalaisista lapsista ja nuorista voi hyvin, mutta osalla on hyvinvoinnin haasteita. Helsingissä lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistaminen koetaan tärkeäksi ja tavoitteena on parantaa erityisesti mielen hyvinvoinnin varhaista tukea lasten ja nuorten arjessa. Tätä työtä edistetään kaupungin Hyte-tavoitteiden mukaisesti. Helsingin kaupunki on selkiyttänyt lasten ja nuorten mielenterveystyötä sekä kaupungin sisäisesti että HUS:in kanssa. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla pääpaino on ennaltaehkäisevässä työssä.

Seuraavassa tuodaan esiin toimia, joita Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla edistetään ryhmäaloitteessa esitettyihin toimenpiteisiin:

Harrastamisen Suomen mallissa Helsingissä on mukana kaikki Helsingin kaupungin alueella olevat ala-, ylä- ja yhtenäiskoulut, sekä kaupungin omat, että valtion sopimuskoulut ja yksityiset oppilaitokset. Helsingissä panostetaan vahvasti harrastusten saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala tekee tiivistä yhteistyötä harrastamisen Suomen mallista vastaavan Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kanssa.

Hyvinvointipalveluiden saatavuutta ja palveluiden jalkautumista sinne, missä nuoret viettävät aikaa on kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla edistetty esimerkiksi liikuntacoach ja kouluPT -toiminnalla. Toisella asteella on toiminut reilun vuoden ajan pilotti, jossa liikunta-alan ammattilaiset, liikuntacoachit, ovat jalkautuneet osaksi toisen asteen oppilaitosten yhteisöllistä opiskeluhuoltoa. Samalla on kehitetty yksilökohtaiseen opiskeluhuollon työskentelymallia, jossa opiskeluhuollon ammattilaisen palveluiden tueksi opiskelijalle rakennetaan liikuntacoachin tukiprosessi. Erityisesti maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden tukemiseen liikkumiseen on korostettu. Liikuntacoach-toiminnan tavoitteena on tukea opiskelijoiden ja koko oppilaitosyhteisön hyvinvointia liikkumisen keinoin. Liikuntacoachien ja nuorisotyöntekijöiden toimesta panoste-

taan yksinäisyyden ehkäisemisen ja psykologisen turvallisuuden vahvistamiseen tavoitteellisena yhteisenä työnä.

Helsingin kaupungin koulujen yläkouluikäisille on maksuton matalan kynnyksen liikuntaneuvontapalvelu kouluPT. Toiminta on tarkoitettu nuorille, jotka liikkuvat terveytensä kannalta liian vähän esim. opetussuunnitelmaan kuuluvien Move! -mittausten perusteella. KouluPT toiminnan tavoitteena on vaikuttaa liikkumista selittäviin taustatekijöihin, kuten nuorten kokemaan liikunnalliseen pätevyyteen, vertaistukeen ja yhteisöllisyyden tunteeseen. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala vastaa toiminnasta ja sen rahoituksesta. Hankkeen rahoitus päättyy vuoden 2023 lopussa.

Kouluvalmentajatoiminta on vakinaistettu Helsingin kaupungilla. 25 kouluvalmentajaa aloittaa 1.8.2023 alkaen vakinaisessa tehtävässä. Tällä toimenpiteellä halutaan vahvistaa lasten ja nuorten hyvinvointia ja palveluiden jalkautumista sinne, missä lapset ja nuoret viettävät aikaa.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla käytetään systemaattisesti yhtenä työvälineenä Common Approach (CA) -toimintamallia lasten ja nuorten hyvinvoinnin kartoittamiseen. Henkilöstön osaamista CA-mallin käyttöön vahvistetaan säännöllisillä koulutuksilla. Malli on valittu Helsingissä toimialojen yhteiseksi malliksi. Tämä edistää tavoitetta, että kaikilla lapsia ja nuoria työssään kohtaavilla ammattilaisilla on osaamista ottaa päihteiden käyttö ja mielenterveys puheeksi lapsen, nuoren ja läheisten kanssa.

Opiskeluhuollon henkilöstöä on täydennyskoulutettu HOT- menetelmän ja KAT- lyhytpsykoterapian perusteilla, jotka antavat laajat valmiudet ottaa puheeksi, käsitellä ja arvioida päihde- ja mielenterveysongelmia.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan kanssa yhteistyössä on luotu matalan kynnyksen palvelumalli, jossa kuvataan aiempaa paremmin yhteistyötä kaikkien lasten ja nuorten kanssa työskentelevien parissa. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialan yhteistyössä on vahvistettu koulun roolia mielenterveyden edistämisen asioissa sekä huomioitu miten hyvin tehty opettajan työ on myös mielenterveyttä edistävää.

Opiskeluhuollon palveluiden saavutettavuutta on kehitetty luomalla opiskeluhoitopalveluiden graafinen kuvaus. Opiskeluhoitopalveluiden graafinen kuvaus mallintaa visuaalisesti ruotsinkielisen perusopetuksen sekä suomen- ja ruotsinkielisen toisen asteen koulutuksen opiskeluhoitopalveluiden organisoitumisen ja toiminnan muodostumisen. Graafinen kuvaus on laadittu ensisijaisesti oppilaita ja opiskelijoita varten, jotta eri hyvinvointipalveluiden tarkastelu ja palvelun löytyminen olisi helpompaa. Kuvaus on myös jalkautettu kaikille opiskelijoille.

Opiskeluhuollon resursseista kuraattorien määrää on lisätty yhteensä 19 lisävakanssilla viime vuonna vastaamaan muuttunutta mitoitusta. Helsinki on aiemmin lisännyt kouluissa ja oppilaitoksissa toimivien psykologien määrää mm. hankerahojen ja tarveperustaisen rahoituksen avulla. Opiskeluhuollon palvelut hoidetaan jatkossakin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta käsin, mutta rahoitus tulee valtion soterahoituksesta. Aiempien hankkeiden kautta ei ole voitu enää palkata psykologeja, mutta tilannetta helpottaa se, että valtioneuvosto on samaan aikaan säätänyt sitovan mitoituksen koulun psykologipalveluille.

Psykologien lisävakansseja tulee perusopetukseen viisi ja toiselle asteelle kahdeksan 1.8.2023 alkaen. Näin ollen voidaan sanoa, että psykologien saatavuus paranee jatkossa. Tarveperusteisuutta on syytä tarkastella jatkossa alueilla, joissa psykologityövoiman tarve on erityisen suuri. Psykologien saatavuudessa on valtakunnallisia ongelmia, jotka näkyvät jossain määrin myös Helsingissä. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan yhteistyössä mietitään keinoja psykologien saatavuuden parantamiseen.

Helsingin kaupungin kasvatus- ja koulutuslautakunta katsoo, että riittävä opiskeluhuollon resurssointi on tärkeää nuorten hyvinvointipalveluiden turvaamiseksi. Toimialalla tulee varmistaa, että henkilöstöllä on riittävät taidot ja valmiudet tehdä sekä ennaltaehkäisevää että korjaavaa työtä nuorten hyvinvoinnin ja mielenterveyden parantamiseksi.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Satu Järvenkallas

Lisätiedot

Hanne Savunen, pedagoginen asiantuntija, puhelin: 310 22432
hanne.savunen(a)hel.fi

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 06.06.2023 § 90

HEL 2023-003754 T 00 00 03

Lausunto

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta antoi asiasta seuraavan lausunnon:

Kulttuuri ja vapaa-aikalautakunta toteaa, että vaikka suurin osa nuorista voi keskimääräisesti hyvin, on osalla pahoinvointia ja ongelmia elämässään. Pahoinvointi voi näkyä monenlaisena oireiluna, ja sen taustalla voi olla erilaisia syitä ja palvelutarpeita. Näin myös palveluiden tulee vastata monenlaisiin tarpeisiin. Niin ehkäisevään työhön kuin korjaavan työhön tarvitaan panostuksia ja kehittämistä. Nuorille tulee mahdollistaa tukea ja palveluita oikea-aikaisesti matalalla kynnyksellä

ilman kohtuuttomia odotusaikoja, niin ehkäisevästi, kuin silloin, kun tilanne on akuutti.

Ryhmäaloitteessa esitettiin toimenpiteisiin todetaan seuraavaa:

Suomen harrastamisen mallin yhdenvertaista toteutumista vahvistetaan etsivän harrastustoiminnan laajentamisella.

Harrastamisen Suomen mallissa Helsingissä on mukana kaikki Helsingin kaupungin alueella olevat ala-, ylä- ja yhtenäiskoulut, sekä kaupungin omat, että valtion sopimuskoulut ja yksityiset oppilaitokset. Helsingissä on 129 koulua, joissa on yhteensä noin 150 toimipistettä. Kouluis- ta 14 on ruotsinkielisiä ja lisäksi yksityiskoulujen puolella on myös ruotsinkielistä opetusta esim. Rudolf Steinerskolan. Malli toimii myös Helsingissä sijaitsevilla erityiskouluilla, jotka palvelevat laajemminkin pää- kaupunkiseutua. Erityiskouluissa harrastusryhmät ovat pienempiä ja useissa tapauksissa vaativat avustavan ohjaajan, ja joillakin osallistujil- la on myös oma avustaja mukana. Erityiskoulujen nuoret jäivät herkäs- ti normaalin harrastustoiminnan ulkopuolelle, ja on merkityksellistä tuo- da harrastukset myös nuorille, joilla lähtökohtaisesti on enemmän haasteita ja vähemmän mahdollisuuksia hakeutua vapaa-ajan harras- tustoimintaan.

Kohderyhmänä Helsingissä ovat kaikki 3.–9.-luokkalaiset oppilaat. Kohderyhmä on suuri, 43 979 oppilasta. Kohderyhmän oppilasmäärä on kasvanut viime kaudesta 304 oppilaalla. Suurin kasvu on yläkoului- käisissä, muun kielisissä ja erityisen tuen tarpeen oppilaissa. Säännöl- lisissä viikoittaisissa harrastuksissa on mukana 6 225 oppilasta ja vii- koittain on harrastuksia 652 tuntia. Helsingissä panostetaan vahvasti harrastusten saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen. Tärkeä mene- telmä tähän on Helsingin kolmen korin malli, jossa jokaiselle koululle tarjotaan kolmen harrastuskorin harrastuksia, kulttuurisia, liikunnallisia sekä digitaalisia ja muita harrastuksia. Näin varmistetaan, että lasten ja nuorten toiveisiin pystytään vastaamaan laajalla kirjolla harrastuksia.

Etsivän harrastustoiminnan hanke aloitti Helsingissä elokuussa 2022. Hanke kestää vuoden 2023 loppuun asti. Hankkeen tavoitteena on oh- jata harrastamattomia nuoria harrastuksiin, kuulla nuorten omia ajatuk- sia harrastamattomuudesta sekä mallintaa ja levittää hyviä käytäntöjä olemassa olevien toimijoiden hyödynnettäväksi. Hankkeen kolme nuo- riso-ohjaajaa ovat jalkautuneet 22 koululle löytämään ja ohjaamaan nuoria niin Harrastamisen Suomen mallin, nuorisopalveluiden kuin kolmannen sektorin järjestämiin harrastuksiin. Harrastamattomia nuoria on tavoitettu lisäksi mm. koulujen eri toimijoiden, vanhempien, sosiaali- työn ja maahanmuuttoyksikön kautta. Harrastusohjausta hankkeessa on annettu huhtikuun loppuun mennessä noin 250 kertaa. Nuorille

suunnatussa kyselyssä nuoret ilmoittivat suurimmaksi harrastamisen esteeksi 'en ole löytänyt minua kiinnostavaa harrastusta' (36 %). Muita harrastamisen esteitä olivat mm. kiinnostuksen puuttuminen, väsymys, arjen kuormittavuus ja perheen vähävaraisuus.

Etsivä harrastustoiminta on osoittautunut harrastusten saavutettavuutta parantavaksi ja yhdenvertaisuutta lisääväksi, sekä yksinäisyyttä vähentäväksi toiminnaksi. Hankkeen tuomat opit ja hyvät käytännöt kuvataan ja siirretään jatkossa alueellisen nuorisotyön ja koulunuorisotyön, sekä muiden koulussa lasten ja nuorten kanssa toimivien ja harrastusohjausta tekevien toimijoiden käytettäväksi ja rakennettavaksi osaksi perustehtävää.

Kaikilla lapsia ja nuoria työssään kohtaavilla ammattilaisilla tulee olla osaamista ottaa päihteiden käyttö ja mielenterveys puheeksi lapsen, nuoren ja läheisten kanssa.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla otettiin vuonna 2022 käyttöön Hyvinvointia yhdessä (HYVÄ)-malli (Common approach (CA) -malli), joka on kokonaisvaltainen huolen tunnistamisen ja perustason puheeksi ottoa tukeva malli. Malli on valittu Helsingissä toimialojen yhteiseksi malliksi. Mallin avulla lisätään osaamista tuen tarpeiden havaitsemiseksi vahvistamalla kokonaisvaltaista kuvaa lapsen/nuoren hyvinvoinnista ja luodaan samalla toimijoiden yhteistä kieltä helpottaen näin eri ammattiryhmien välistä vuorovaikutusta. Lasten ja nuorten ohjaustyötä tekeviä on kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla koulutettu mallin käyttöön laajasti ja uusien työntekijöiden koulutusta eri palvelukokonaisuuksissa jatketaan myös kuluvana vuonna. Lisäksi päihteiden käytön ja mielenterveyden puheeksi ottamiseksi tarjotaan henkilöstölle muita kohdennettuja lisäkoulutuksia.

Mielenterveyden edistämiseksi nuorisotyössä panostetaan parhaillaan yksinäisyyden ehkäisyyn. Asia halutaan nostaa esiin erityisenä kysymyksenä ja lisätä osaamista siinä. Yksinäisyyden ehkäisyn kehittämisen hankkeessa tavoitteena on, ettei kukaan jäisi yksin eikä ketään suljettaisi ulkopuolelle. Meneillään olevassa työssä määritellään, mitä yksinäisyystyö tarkoittaa nuorisotyössä, mallinnetaan nuorisotyön yksinäisyyttä ehkäiseviä toimintatapoja ja laaditaan toimenpidesuunnitelma yksinäisyyden ehkäisemisen edistämiseksi nuorisotyössä. Hankkeessa yhteistyötä tehdään Helsinki Mission ja School to Belong -hankkeen kanssa, sekä tutkimusyhteistyötä Turun yliopiston kanssa.

Palvelujen tulee jalkautua paremmin sinne, missä lapset ja nuoret viettävät aikaa, kuten esimerkiksi koululle tai kadulle. Toimialojen rajoja ylittäviä moniammatillisia työpareja vahvistetaan ja prosesseja tehostetaan vastuita ja tietoja jakamalla.

Nuorisotyö jalkautuu Helsingissä niin kouluille, tapahtumiin, kadulle ja kuin muihin julkisiin tiloihin, joissa nuoret eri puolilla Helsinkiä viettävät

aikaa. Jalkautuvan työn tavoitteena on saada luottamuksellinen kontakti kaupunkitilassa aikaansa viettäviin nuoriin ja nuoriin aikuisiin, olla läsnä nuorten keskuudessa, tukea, neuvoa ja palveluohjata nuoria heidän elämäänsä liittyvien haasteiden kanssa sekä kartoittaa erilaisia nuorten elämään liittyviä ilmiöitä. Työssä ammattilaisten tukea viedään sinne, missä sitä ei muuten välttämättä ole tarjolla. Jalkautumista tehdään niin paikallisesti asuinalueilla, kuin keskitetysti koko Helsingissä ja PK-seudulla. Työtä tehdään ja kehitetään yhdessä eri toimijoiden, kuten järjestöjen ja seurakuntien jalkautuvan työn, muiden kuntien nuorisotoimien, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen jalkautuvan työn kanssa. Jalkautuva nuorisotyö on viime vuosina vahvasti laajentunut ja kehittynyt, niin rakenteiltaan, resursseiltaan kuin yhteistyöltään, mutta iso osa laajentuneista resursseista tulee erilaisina määräaikaisina lisäavustuksina.

Nuorisotyötä kouluissa ja oppilaitoksissa on viime vuosina vahvistettu merkittävästi ulkopuolisen rahoituksen avulla. Koulunuorisotyössä nuorisotyö viedään koulun arkeen ja nuorille tarjotaan mahdollisuus kohdata aikuinen, jolla on heille aikaa. Koulunuorisotyö toimii sekä osana oppilaitoksen hyvinvointi ja kasvatustyötä, että vastaa suoraan nuorilta nouseviin tarpeisiin ja toiveisiin. Lisäksi se toimii luontevana linkkinä muihin nuorten vapaa-ajan palveluihin. Jatkossa koulunuorisotyötä kehitetään edelleen, ja sen kohdentumista ja rahoitusmahdollisuuksia pysyvemmäksi toiminnaksi tullaan tarkastelemaan.

KouluPT on maksuton, matalan kynnyksen liikuntaneuvontapalvelu Helsingin kaupungin koulujen yläkouluikäisille. Toiminta on tarkoitettu nuorille, jotka liikkuvat terveytensä kannalta liian vähän esim. opetussuunnitelmaan kuuluvien Move! -mittausten perusteella. KouluPT-toiminnan tavoitteena on vaikuttaa liikkumista selittäviin taustatekijöihin, kuten nuorten kokemaan liikunnalliseen pätevyyteen, vertaistukeen ja yhteisöllisyyden tunteeseen. KouluPT-liikuntaneuvonnassa nuori voi osallistua pienryhmä- tai yksilömuotoiseen toimintaan. Ennen liikuntaneuvontaprosessiin tuloa nuori tavataan omalla koululla koulupäivän aikana ja muutoinkin liikuntaneuvontaa toteutetaan mahdollisimman lähellä nuoren arkiympäristöä. Toimintaan osallistuneista nuorista 67 prosentilla ei ollut harrastusta. Palvelua on toteutettu vuodesta 2017 alkaen kiinteässä yhteistyössä liikuntapalvelun, perusopetuksen ja koulu-terveydenhuollon kanssa. Toiminnasta ja sen rahoituksesta vastaa kasvatuksen ja koulutuksen toimiala. Hankkeen rahoitus päättyy vuoden 2023 lopussa. Toiminnan jatkorahoitukselle on suuri tarve.

Valtionavusteisen etsivän nuorisotyön, jota toteutetaan niin kaupungin omana toimintana, kuin ostopalveluna nuorisojärjestöiltä, tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa olevia 15–28-vuotiaita nuoria. Etsivä nuorisotyö on tiivis osa nuorten ja nuorten aikuisten palveluverkostoa, auttaa

nuoria yksilöllisesti sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään itsenäistymistä, osallisuutta yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaa, sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivään nuorisotyöhön tulevilla nuorilla voi olla taustalla monenlaisia tuen ja palveluiden tarpeita, ennen kuin opiskelu tai työ voi olla mahdollista. Nuorisopalveluihin on myös lisätty henkilöstöresursseja toisen asteen opiskelijoiden tueksi. Ohjaamossa aloitti vuonna 2022 neljä oppivelvollisuusohjaajaa, jotka tukevat oppivelvollisuusiässä olevia nuoria, joilla on haasteita pysyä opinnoissa.

Nuorisotyön muut kohdennetut yksilöllisen tuen palvelut, kuten Luotsitoiminta, toimivat nuorten kanssa eri ympäristöissä edistäen nuorten yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistumiseksi, mielekkään tekemisen ja tarvittavan tuen löytymiseksi. Työ on vahvasti verkostoitunutta muiden nuorten palveluiden ja toimijoiden kanssa. Nuoria ohjautuu mukaan muun muassa koulujen oppilashuollon ohjaamana. Lisäksi verkossa tehtävää nuorisotyötä sekä siihen liittyviä palveluohjausketjuja kehitetään parhaillaan. Esimerkkinä erilaisiin ympäristöihin vietävistä palveluista mainittakoon verkossa toimiva digitaalinen nuorisotalo SairaalaNuta, joka on tarkoitettu lapsille ja nuorille, jotka ovat joko avohoidossa kotona tai osastohoidossa Helsingin Uuden Lastensairaалassa. Näille lapsille ja nuorille pidetään toiminnallista nuorisotilaa verkossa tarjoten mahdollisuuksia osallistua toimintaan ja tavata vertaisia sekä nuorisohjaajia sairaudesta tai mahdollisesta erityksestä huolimatta. SairaalaNuta on haastavassa elämäntilanteessa olevien lasten ja nuorten oma nuorisotalo. Hanketta toteutetaan AVI-rahoituksella yhdessä HUMAK:n ja Kympin Lapset ry:n kanssa.

Kulttuuripalveluiden niissä toimipisteissä, joissa tuotetaan kulttuuri- ja taidepalveluita lapsille ja nuorille (so. Helsingin kaupungin museo, Helsingin kaupunginorkesteri, Stoa, Kanneltalo, Malmitalo, Vuotalo, Mäunula-talo, Stoa, Caisa, Annantalo) toimitaan sekä omissa toimitiloissa että jalkaudutaan toimitilojen ulkopuolelle. WHO:n laajan raportin (2019) mukaan taidetoimintaan osallistuminen sekä taiteen kokijana että tekijänä voi ehkäistä lukuisia psyykkisiä ja fyysisiä sairauksia sekä hoitaa ja auttaa selviytymään useiden akuuttien ja kroonisten sairauksien kanssa. Kulttuuripalveluissa tuotetaan paljon erilaisia kulttuuripalveluita lapsille ja nuorille: kynnys osallistua on matala, sillä palvelut ovat suurimmaksi osaksi maksuttomia ja palveluita jalkautetaan sinne, missä lapset ja nuoret ovat. Taidetoimintaa toteutetaan mm. leikkipuis-toissa, kouluissa, päiväkodeissa ja ulkotiloissa. Tutkimuksissa on todettu taiteen ja taiteellisen toiminnan merkitys syrjäytymisen tai syrjäin jäämisen ehkäisemisessä. Taide vaikuttaa myönteisesti mielen hyvinvointiin, elämän laatuun ja onnellisuuteen. Kulttuuripalveluiden monet laadukkaat konseptit (esim. 5x2-taideopetus, kulttuurikurssit, Kulttuurin kummilapset) tuovat taidetta ja kulttuuria maksuttomasti lasten ja nuor-

ten saataville. Kaikki kulttuuripalveluiden toimijat jakavat ajatuksen siitä, että jalkautuminen on pitkälti resurssikysymys, mutta yhteinen tavoite.

Rikoksilla oireileville nuorille tarjottavaan Ankkuri-toimintaan tulee osoittaa lisää resursseja.

Nuorisopalveluissa on tiivistetty yhteistyötä poliisin kanssa merkittävästi aloittamalla aluehallintoviraston avustamana uusi kahden vuoden kokeilu yhdessä ennalta estävän poliisin toimintojen kanssa. Hankkeessa nuorisotyöntekijät toimivat tiiviissä yhteistyössä ennalta estävän toiminnon ankkuriryhmän kanssa, joka koostuu kahden etsivän nuorisotyöntekijän lisäksi toiminnossa työskentelevistä poliiseista, kolmesta sosiaalityöntekijästä ja psykiatrisen sairaanhoitajasta. Ankkuriryhmässä etsivä nuorisotyöntekijä kuulee, ohjaa nuorta, tekee moniammatillista yhteistyötä, neuvoo erilaisiin palveluihin ja tukee helsinkiläisiä rikoksilla oireilevia tai muuten syrjäytymisvaarassa olevia nuoria haasteellisissa elämäntilanteissa. Työskentely on niin asiakkaiden yksilöohjausta, kuin julkisessa tilassa nuorten kohtaamista ja ryhmäilmiöihin reagoimista yhdessä ennalta estävän poliisien kanssa. Kokeilussa toimivat etsivät nuorisotyöntekijät jalkautuvat myös ennalta estävän toiminnon poliisien kanssa kadulle ja kouluihin asiakastyöhön kohtaamaan nuoria. Tarkoituksena on kehittää uusia tapoja siihen, miten etsivän nuorisotyön piiriin saadaan ohjattua asiakkaita poliisin, koulujen ja erilaisten alueellisten yhteistyöryhmien kautta.

Nuorisopalveluissa aloitettiin vuonna 2022 valtionavustuksella kaksi-vuotinen Nuorten väkivallan ehkäisyhanke. Parhaillaan hankkeen laajentamiseksi ja työn kehittämiseksi nuorisopalvelut on hakenut OKM:stä lisäavustusta nuoriso-ohjaajien palkkaamiseksi nuorten väkivallan ehkäisytyön hankkeen ja ennalta estävän poliisin ankkuriryhmän yhteistyön vahvistamiseksi. Hankkeessa on tarkoituksena kokeilla ja jatkokehittää toimintamalleja ja työtapoja nuorten väkivaltaisen käytöksen ennalta ehkäisemiseksi sekä oireilevien nuorten auttamiseksi nuorisotyön ja Ankkuritoiminnan keinoin. Hanke toimii verkostomaisesti tehden työtä eri toimijoiden kanssa ja siinä etsitään nopean reagoinnin työmallin toimivia ratkaisuja alueille käyttöönotettavaksi. Työ lisää osaamista väkivaltailmiön kanssa työskentelyyn ja tuottaa sekä vakiinnuttaa toimivampia uusia käytäntöjä nuorisotyöhön.

Muita toimialoja koskevista aloitteesta esitetyistä toimenpiteistä todetaan seuraavaa:

Palveluita mielenterveyden ja päihteiden käytön ongelmiin tulisi saada Helsingissä nykyistä paremmin, ja estää lasten ja nuorten tilanteen edelleen heikkeneminen. Nuorisopalveluiden työntekijät ovat nostaneet

henkilöstöltä kerätyn kokemustiedon keruussa huolen nuorten mielenterveyden haasteita ja niihin liittyvistä palveluvajeista. Nuorisotyössä näkyy, että mielenterveyden haasteisiin on usein vaikeaa saada apua tai siihen pääseminen kestää liian kauan. Nuorten mielenterveyshaasteet ovat pysyvä ilmiö ja erityistä tukea tarvitsevat nuoret jäävät usein ilman riittäviä palveluita. Palveluiden ruuhkautuminen ja epäselvät lähetekäytännöt hankaloittavat avun saamista. Apua saadaan usein vasta, kun asiat ovat pahassa kriisissä. Osa nuorista ei uskalla tai halua myöskään kertoa päihteiden käytöstä mielenterveyspalveluissa, koska muuten hoito saatetaan evätä. Hoitotahot siirtävät vastuuta toisilleen ja hoitoon ohjaavat, mutta hoidon saaminen onkin sitten eri juttu. Nuoret eivät myöskään aina tiedä minne mennä, ja jäävät yksin pahan olon kanssa tai toimivat toisilleen terapeuttina, kun ei muualta löydy apua. (Nuorisopalveluiden henkilöstön kokemustiedon koonti 2022).

Päihteiden yhteiskäytön on huomattu kasautuvan huolestuttavasti samoille nuorille, ja ”ne ketkä käyttävät päihteitä, todella käyttävät niitä” (em. 2022). Vaikka helsinkiläisnuorten päihteiden käytössä on tapahtunut myönteistä kehitystä viime vuosien aikana, silti esim. laittomien huumeiden kokeilut ovat yleisempiä kuin koko massa keskimäärin (Helsingin ehkäisevä päihdetyö). Eri päihteiden yhteiskäyttö keskittyy samoille nuorille, joten nuoria tulisikin palveluissa kohdata kokonaisvaltaisesti. Nuoren kohtaamista kokonaisuutena puoltaa myös se, että heikko terveydentila ja henkinen pahoinvointi ovat yhteydessä päihteidenkäyttöön ja näin tulee myös niitä hoitaa päihteidenkäytön hoitamisen ja ehkäisyn ohella (Mäki Netta 2021, Artikkelit Kvartti kaupunkitutkimuksen verkkolehti: Eri päihteiden käyttö kasautuu Helsingissä samoille nuorille. Käytön taustalla myös kotioloihin ja terveyteen liittyviä tekijöitä).

Esittelijä

nuorisoasiainjohtaja
Mikko Vatka

Lisätiedot

Irma Sippola, projektipäällikkö, puhelin: 310 71640
irma.sippola(a)hel.fi
Tiina Nurmi, suunnittelija, puhelin: 310 89121
tiina.nurmi(a)hel.fi